

คู่มือปฏิบัติ

การนำขยะมูลฝอย มาใช้ให้เกิดประโยชน์

สำหรับวัดในพระพุทธศาสนา

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

กรมควบคุมมลพิษ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มิถุนายน 2547

คู่มือปฏิบัติ

การนำขยะมูลฝอย มาใช้ให้เกิดประโยชน์

สำหรับวัดในพระพุทธศาสนา

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

กรมควบคุมมลพิษ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีนาคม 2547

คำนำ

ขยะมูลฝอยเป็นมลพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องจำเป็นที่แหล่งที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยต้องร่วมกันจัดการ ได้แก่ การลดการสร้างขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์และการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ดังนั้นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีนโยบาย ที่จะให้แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยแต่ละแห่งจัดการขยะมูลฝอยได้ด้วยตนเอง คุณมีอปฏิบัติการณ์นำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ฉบับนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คู่มือฯ เล่มนี้ประกอบด้วยแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยโดยเน้นการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ วิธีการดำเนินการและการประมาณราคา ระบบการก่อสร้างระบบหมักขยะมูลฝอย อย่างไรก็ตามวัดแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะปริมาณและชนิดของขยะมูลฝอย ในการจัดการขยะมูลฝอยในวัดจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลของวัดเพื่อนำมาซึ่งวิธีการจัดการและออกแบบระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

กรมควบคุมมลพิษหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฯ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนผู้สนใจทั่วไป

(นายอภิชาติ ชวเจริญพันธ์)

อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 หลักการและเหตุผล	1
	1.2 วัตถุประสงค์	2
	1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2	ข้อมูลทั่วไป	3
	2.1 อัตราการผลิตขยะมูลฝอยในวัด	3
	2.2 ปริมาณขยะมูลฝอยในวัด	4
	2.3 ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย	5
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการ	6
	3.1 การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม	6
	3.2 การแยกขยะมูลฝอยเพื่อรีไซเคิล	6
	3.3 การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์	7
	3.4 ขยะมูลฝอยส่วนที่เหลือ	17
บทที่ 4	บทสรุป	18
	ภาคผนวก	19
	บรรณานุกรม	25
	คณะผู้จัดทำ	26

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

วัดในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนและประชาชนมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนจะมาร่วมกันทำบุญในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานประเพณี และการประกอบกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น งานศพ และงานบวช เป็นต้น นอกจากนี้วัดหลายแห่งที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ยังเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติ ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และวัดอีกหลายแห่งยังเป็นสถานศึกษาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่

จากข้อมูลพบว่า ในปี พ.ศ. 2546 ทั่วประเทศไทยมีวัดในพระพุทธศาสนาจำนวน 33,363 แห่ง และมีพระสงฆ์อยู่ประจำวัดจำนวนประมาณ 200,000 รูป รวมถึงในช่วงเข้าพรรษาจะมีพระสงฆ์อีกประมาณ 188,000 รูป

ดังนั้นจึงสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า วัดเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีการผลิตขยะมูลฝอยขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ในขณะที่ยังไม่มีการบริหารจัดการอย่างถูกต้อง และมีการทิ้งขยะมูลฝอยออกสู่สิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัดในพระพุทธศาสนาที่ยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและประชาชน ที่จะสามารถสอนให้ประชาชนมีความรักในสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก่อนที่จะถูกทิ้งแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดให้จัดทำคู่มือการนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้วัดในพระพุทธศาสนานำไปใช้ดำเนินการต่อไป

1.2 วัดอุประสงค์

เพื่อให้วัดมีคู่มือปฏิบัติในการนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ และเป็นการช่วยลดการทิ้งขยะมูลฝอยออกสู่สิ่งแวดล้อม

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในวัดได้ถูกจัดการอย่างถูกต้องและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

วัด คือ สถานที่ทางศาสนา ตามปกติแล้วจะมีเสนาสนะและอาคารวัตถุต่าง ๆ เป็นที่พำนักอยู่ศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลศพต่าง ๆ ของพุทธบริษัททั่วไป ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ยังคงเป็นศูนย์รวมของชุมชนและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและจัดงานประเพณีที่เกี่ยวข้อง

ปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในวัดจะแปรผันตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ในช่วงปกติขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะเป็นพวกเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภคภายในวัด นอกจากนี้ยังมีพวกถุงพลาสติกของหีบห่อที่ใช้ในการบรรจุอาหารที่ได้จากการบริจาค ส่วนในช่วงที่มีกิจกรรมทางศาสนาหรืองานประเพณีต่าง ๆ ปริมาณของขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นและลักษณะองค์ประกอบของขยะมูลฝอยจะผันแปรไปตามกิจกรรมนั้น ๆ

การคาดการณ์ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นภายในวัดสามารถคำนวณได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัด ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงปกติ และช่วงที่มีกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีที่ต้องใช้วัดเป็นสถานที่จัดงาน

2.1 อัตราการผลิตขยะมูลฝอยในวัด

เป็นการประมาณการปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในวัด โดยคำนวณจากคนที่จะก่อให้เกิดขยะมูลฝอยในช่วงปกติและช่วงที่มีกิจกรรมทางศาสนาหรืองานประเพณีดังนี้

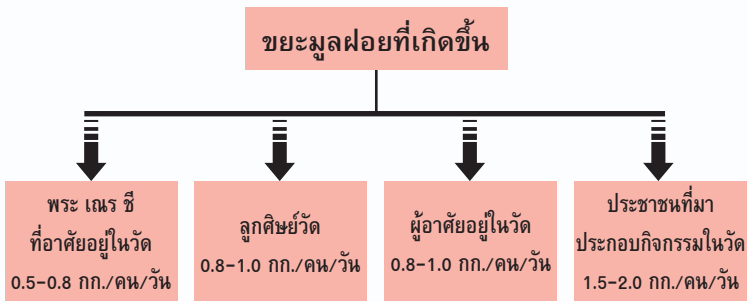
$$\text{ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในวัด} = \text{จำนวนคน} \times 1 \text{ กิโลกรัม/วัน} \\ (\text{ช่วงปกติ})$$

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในวัด = จำนวนคน x 2 กิโลกรัม/วัน
(ช่วงที่มีกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณี)

2.2 ปริมาณขยะมูลฝอยในวัด

ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตวัดจะมาจากส่วนต่างๆ ได้แก่ พระ เณร ชี ลูกศิษย์ ผู้อาศัยในวัด และประชาชนผู้เข้ามาประกอบกิจกรรมในวัด ซึ่งข้อมูลนี้วัดแต่ละแห่งจะต้องมีการสำรวจเพื่อให้ทราบถึงปริมาณที่เกิดขึ้นจริง เพื่อจะสามารถนำมาใช้ในการวางระบบบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริง

เมื่อวัดทราบปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยภายในวัด ก็ให้ทางวัดศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบที่มีอยู่จากคู่มือ โดยแบ่งเป็นส่วนของการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ ทั้งในส่วนของภาชนะรองรับ(ถังขยะ) ความพอเพียงของพาหนะในการเก็บรวบรวมมูลฝอย สถานที่และระบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม นอกจากนั้นต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยหรือการณรงค์ส่งเสริมการคัดแยกและลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยอาศัยกิจกรรมผ่านวัด เช่น การทอดผ้าป่าไรโซเคิล การส่งเสริมให้ใช้ภาชนะหรือวัสดุธรรมชาติในการบรรจุอาหารในการทำบุญ เพื่อทดแทนและลดวัสดุที่กำจัดยาก เช่น พลาสติก กระป๋อง ขวด แก้ว เป็นต้น

2.3 ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

การจัดเตรียมภาชนะสำหรับรองรับขยะมูลฝอยให้มีจำนวนที่เพียงพอ กับขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และความถี่ของการจัดเก็บจะทำให้ไม่เกิดปัญหาภาชนะไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอย และไม่เกิดภาพขยะมูลฝอยถูกทิ้งไว้ข้างถัง ในกรณีที่ยังไม่มีระบบจัดการอื่นๆ ให้มีการจัดเตรียมภาชนะ ซึ่งเป็นถึงมาตรฐานทั่วไป และมีจำนวนถึงเมื่อเทียบกับจำนวนคนที่จะก่อให้เกิดขยะมูลฝอย ดังนี้

จำนวนภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

ขนาด 120 ลิตร รองรับขยะมูลฝอยสำหรับ 10 คน

ขนาด 240 ลิตร รองรับขยะมูลฝอยสำหรับ 20 คน

ในด้านการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องมาจากว่าปริมาณขยะมูลฝอยโดยส่วนใหญ่ภายในวัดประกอบด้วยขยะมูลฝอยที่เป็นสารอินทรีย์และวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ จึงได้นำเสนอการจัดการขยะมูลฝอยโดยการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ซึ่งมีรายละเอียดในบทต่อไป แต่ทั้งนี้วิธีการต่างๆ มีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการเลือกใช้วิธีและรูปแบบของวัดแต่ละวัดต้องพิจารณาความเหมาะสมหลายประการ ทั้งทางด้านวิศวกรรม ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบต่างๆ ด้วย

กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ

3.1 การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม

การสอดแทรกความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในการเทศนาธรรม เป็นจุดหนึ่งที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน เพื่อให้รับรู้ถึงปัญหาและผลกระทบ โดยนำแนวทางการมีส่วนร่วมของทุกคนร่วมกันเลือกใช้วัสดุธรรมชาติที่กำจัดง่าย ลดการใช้ถุงพลาสติก การทำบุญโดยใช้อาหารแห้งเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหาร รวมถึงการแยกทิ้งขยะมูลฝอยในภาชนะที่จัดเตรียมไว้ให้ถูกต้อง เป็นต้น

3.2 การแยกขยะมูลฝอยเพื่อรีไซเคิล

เป็นการดำเนินงานในรูปแบบของคอกแยกขยะมูลฝอยที่มีหลายช่อง มีป้ายแสดงให้รู้ว่าแต่ละช่องควรจะใส่ขยะมูลฝอยประเภทอะไร ซึ่งเป็นการดำเนินการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ มีรายได้ให้กับวัดและเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะถูกทิ้งออกสู่ภายนอกได้ถึง 15-20 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจุดที่จะไปจัดตั้งควรจะเป็นจุดที่ประชาชนสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และสามารถนำขยะมูลฝอยมาทิ้งได้โดยสะดวกดังตัวอย่างรูปแบบรูปที่ 1

รูปที่ 1 รูปแบบคอกคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อรีไซเคิล

ขั้นตอนการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อรีไซเคิล

ขั้นตอนที่ 1 นำคอกคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อรีไซเคิลไปจัดตั้งไว้ในจุดที่ประชาชนสามารถมองเห็นได้ง่ายและนำขยะมูลฝอยมาทิ้งลงในคอกคัดแยกขยะมูลฝอยได้สะดวก

ขั้นตอนที่ 2 วัดประกาศกระจายเสียงให้ประชาชนที่มาในวัดร่วมกันนำขยะมูลฝอยแยกประเภทตามช่องคัดแยกแล้วทิ้งลงในคอกคัดแยกขยะมูลฝอย โดยแนะนำให้ถ่ายเทน้ำที่มีอยู่ในภาชนะออกให้หมดก่อนทิ้ง

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อมีวัสดุรีไซเคิลในคอกคัดแยกขยะมูลฝอยจำนวนมากพอ ให้วัดติดต่อผู้รับซื้อมายังคอกแยกขยะมูลฝอย

ขั้นตอนที่ 4 ทำความสะอาดคอกแยกขยะมูลฝอยภายหลังจากนำวัสดุรีไซเคิลออกแล้ว ผึ่งให้แห้งก่อนที่จะใช้ในครั้งต่อไป

3.3 การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์

การนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์โดยการหมักทำปุ๋ย เนื่องจากขยะมูลฝอยที่เกิดในวัดส่วนใหญ่แล้วจะเป็น เศษอาหาร เศษผักผลไม้ ใบไม้และใบหญ้าที่เก็บกวาดและตัดแต่งภายในวัด คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในวัดทั้งหมด ขยะเหล่านี้วัดนำไปเลี้ยงสัตว์เลี้ยง แต่บางส่วนนำไปทิ้ง ซึ่งขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารจะเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาการเน่าเสียเกิดกลิ่นเหม็น มีน้ำเสียเกิดขึ้นและยังมีแมลงต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ในขณะเดียวกัน ขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารสามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้ โดยวัดสามารถนำมาผ่านกระบวนการหมักทำปุ๋ยเพื่อแปรสภาพเป็นปุ๋ยแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมายหรืออาจจะผลิตขายเพื่อเพิ่มรายได้ โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

3.3.1 การหมักปุ๋ยจากขยะมูลฝอยแบบใช้ออกซิเจนในวัด

1) แบบกองบนลาน (Windrow System)

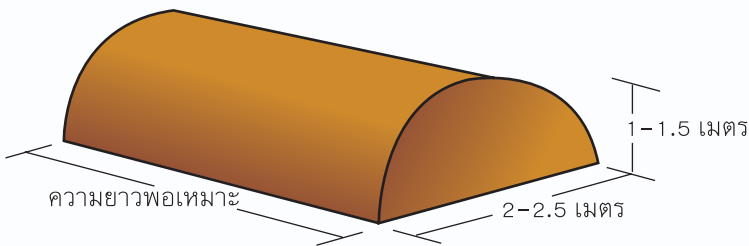
นำขยะมูลฝอยมากองบนพื้นราบให้มีความสูงพอสมควร ต้องพลิกกลับกองปุ๋ยหมักโดยให้ส่วนที่อยู่ด้านล่างขึ้นมาด้านบน เพื่อให้เกิดการระบายอากาศได้ดีและทั่วถึงทั้งกองปุ๋ยหมัก ซึ่งจะเป็นการเร่งปฏิกิริยาการย่อยสลายและยังป้องกันไม่ให้เกิดขบวนการหมักแบบไม่ใช้ออกซิเจนที่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น (รูปที่ 2)

2) แบบอุโมงค์อากาศ (Static Composting System)

นำเศษอาหารมาสูมกองบนฐานที่สร้างเป็นอุโมงค์อากาศเป็นการช่วยให้อากาศภายในกองปุ๋ยหมักมีการระบายได้อย่างทั่วถึง (รูปที่ 3)

ขั้นตอนการหมัก

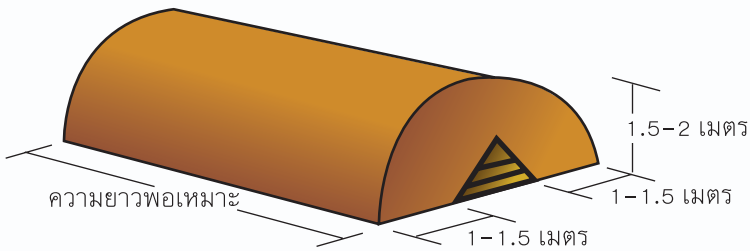
1) ทำการสูมกองขยะมูลฝอย

รูปที่ 2 กองหมักปุ๋ยแบบกองบนลาน

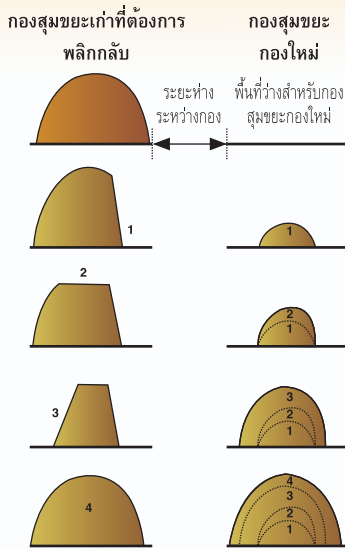
กรมส่งเสริมการเกษตร
ศูนย์ส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอย

รูปที่ 3 กองหมักปุ๋ยแบบอุโมงค์อากาศ

2) ทำการตรวจสอบอุณหภูมิ เพื่อให้ทราบถึงเวลาที่ต้องทำการพลิกกลับกองปุ๋ยหมัก ทำได้โดยการเสียบเทอร์โมมิเตอร์เข้าที่บริเวณกลางกองปุ๋ยหมักหลาย ๆ จุดทั่วกอง นำมาหาค่าเฉลี่ย อุณหภูมิที่มีความเหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 45 - 65 องศาเซลเซียส หากสูงกว่านี้แสดงว่าต้องทำการพลิกกลับกองปุ๋ยหมักทันที

3) การพลิกกลับกองปุ๋ยหมักทำเพื่อให้อากาศจากภายนอกถ่ายเทเข้ามาคลุกเคล้ากับขยะมูลฝอย ทำให้เกิดสภาพการหมักแบบออกซิเจน และเป็นช่วงเวลาของการตรวจสอบความชื้น หากกองปุ๋ยหมักแห้งจนเกินไปควรพรมน้ำเพื่อเพิ่มความชื้น ขยะมูลฝอยที่อยู่ด้านนอกจะเข้าไปอบภายในกองที่ระอุไปด้วยความร้อน เป็นการเร่งการย่อยสลายและฆ่าเชื้อโรครวมทั้งหนอนและตัวอ่อนของแมลงต่าง ๆ (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 ขั้นตอนการปลีกกิ่งก้นกิ่งชำ

4) ทำการตรวจสอบขั้นสุดท้าย ซึ่งขยะมูลฝอยที่ผ่านการหมักแล้ว จะแปรสภาพเป็นปุ๋ยหมักที่สมบูรณ์ให้ดูสีของปุ๋ยหมักจะเปลี่ยนเป็นสีดำ หรือสีคล้ำกว่าเดิม มีเนื้อละเอียด ร่วนซุย มีกลิ่นคล้ายดิน ในขั้นตอนสุดท้ายนี้ อุณหภูมิควรอยู่ระหว่าง 45 - 60 องศาเซลเซียส ใช้เวลา 4 - 5 สัปดาห์ หากปุ๋ยหมักมีสีดังที่ได้กล่าวมาแล้วหมายความว่าเมื่อกองทิ้งไว้อีก 2 สัปดาห์ ก็สามารถนำปุ๋ยมาผ่านตะแกรงร่อนเพื่อให้ได้ปุ๋ยหมักที่มีขนาดและคุณภาพดีและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ปัจจัยที่ต้องพิจารณา

สถานที่ตั้งจุดหมักจำเป็นต้องทำในที่โล่ง กว้างขวางพอสำหรับการสูมและพลิกขยะมูลฝอย สถานที่ตั้งที่เหมาะสมควรมีลักษณะดังนี้

- (1) รถขนขยะมูลฝอยสามารถเข้าได้สะดวก
- (2) มีการทำแนวกั้นเพื่อแบ่งเขตที่ชัดเจนระหว่างสถานที่หมักขยะมูลฝอยและพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อลดความรำคาญของชุมชนใกล้เคียงที่เกิดจากขยะมูลฝอยและกลิ่นเหม็น
- (3) ลักษณะดินในพื้นที่ควรเป็นดินเหนียวที่มีคุณสมบัติในการดูดซับน้ำได้ดี
- (4) มีพื้นที่กว้างพอสำหรับกองขยะมูลฝอยที่นำมาหมักและกองปุ๋ยหมักเพื่อร่อนนำไปใช้ประโยชน์
- (5) พื้นที่ควรราบเรียบเสมอกันและสามารถระบายของเหลวที่ไม่ต้องการได้ดี
- (6) สามารถจัดหาน้ำสำหรับพรมกองปุ๋ยหมักได้สะดวก
- (7) มีรั้วรอบขอบชิด เพื่อป้องกันมิให้มีการนำขยะมูลฝอยจากที่อื่นมาทิ้ง ณ จุดทำปุ๋ยหมัก

3.3.2 การหมักปุ๋ยโดยใช้ถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์

- 1) หากในแต่ละวันมีเศษอาหาร เศษผักผลไม้และใบไม้ ใบหญ้าไม่เกิน 30 กิโลกรัม ก็ให้เลือกใช้ถังหมักขนาดเล็กประมาณ 120 ลิตร ตั้งไว้ที่จุดที่มีขยะมูลฝอย ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 ถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ขนาด 120 ลิตร

ขั้นตอนการหมักปุ๋ย

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมถังหมักขยะมูลฝอย แล้วจัดตั้งในจุดที่ง่ายต่อประชาชนในการนำขยะมูลฝอยมาทิ้งลงในถัง จุดละ 2 ใบ

ขั้นตอนที่ 2 จัดเตรียมขยะมูลฝอยอินทรีย์ โดยแยกเศษอาหาร เศษผักและเศษผลไม้ออกจากขยะมูลฝอยอื่นๆ ใช้ตะแกรงฟุ้งให้น้ำส่วนเกินไหลออกไปก่อน หากมีเศษอาหารชิ้นขนาดใหญ่ให้หั่นสับให้มีขนาดเล็ก เพื่อง่ายต่อการย่อยสลาย

ขั้นตอนที่ 3 นำเศษใบไม้และเศษพืชรองพื้นชั้นแรกในถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ เพื่อเป็นตัวดูดซับน้ำจากเศษอาหาร จากนั้นนำเศษอาหารจากขั้นตอนที่ 2 มาใส่ลงในถังและดำเนินการต่อเนื่องจนเต็มถึง (รูปที่ 6)

ขั้นตอนที่ 4 ทิ้งไว้ให้เกิดการย่อยสลายให้สมบูรณ์อย่างน้อย 60 วัน นับจากวันสุดท้ายที่ทิ้งเศษอาหารจนเต็มถัง จากนั้นนำขยะมูลฝอยออกจากช่องด้านล่างแล้วนำไปใช้ประโยชน์ และเมื่อนำปุ๋ยอินทรีย์ออกจากถังจนหมดแล้ว ให้ใช้น้ำฉีดล้างทำความสะอาดและฟุ้งให้แห้งก่อนนำไปใช้ต่อไป

รูปที่ 6 แสดงการนำขยะมูลฝอยมาหมักในถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์

2) หากในแต่ละวันมีเศษอาหารมากกว่า 30 กิโลกรัม ให้เลือกใช้การหมักปุ๋ยอินทรีย์ในถังหมักขนาดใหญ่ขนาด 2,000 ลิตร โดยจัดไว้เป็นชุด ชุดละ 2 ใบ และต้องมีการสร้างหลังคากันฝนด้วย (รูปที่ 7)

รูปที่ 7 ถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ขนาด 2,000 ลิตร

ขั้นตอนการหมักปุ๋ย

ขั้นตอนที่ 1 จัดสร้างถังหมักขนาด 2,000 ลิตร ตามแบบในรูปที่ 7 โดยจัดตั้งไว้เป็นชุด ชุดละ 2 ใบสร้างหลังคากันฝนด้วย จุดที่จะจัดตั้งควรจะสามารถเข้าออกได้สะดวก และมีอากาศถ่ายเทได้ดีควรอยู่ห่างจากบริเวณที่พักอาศัยและจุดที่มีประชาชนมารวมตัวกันอยู่มากเมื่อเข้ามาในวัด เนื่องจากในระหว่างการหมักจะเกิดก๊าซซึ่งมีกลิ่นเหม็นได้

ขั้นตอนที่ 2 จัดถังเฉพาะสำหรับรวบรวมขยะมูลฝอยเศษอาหารดังตามจุดต่าง ๆ เช่น กุฏิพระ โรงครัว อุโบสถ และจุดที่จะเกิดขยะมูลฝอยประเภทเศษอาหาร

ขั้นตอนที่ 3 ให้ความรู้กับพระ เณร ชี ลูกศิษย์ และผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด ในการแยกขยะ เศษอาหาร โดยให้แยกกระดาษ พลาสติก โลหะ แก้ว ออกจากเศษอาหารเพื่อนำไปรีไซเคิลและแยกส่วนที่เป็นน้ำออกก่อน แล้วทิ้งเฉพาะเศษอาหารลงในถังที่เตรียมไว้

ขั้นตอนที่ 4 ในแต่ละวันเมื่อมีการทิ้งเศษอาหารลงในถังแล้วผู้ดูแลแต่ละจุดนำถังใส่เศษอาหารไปถ่ายเทลงในถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ และดำเนินเช่นนี้ทุกวันหากมีเศษอาหาร เศษผัก ใบไม้ใบหญ้าที่มีขนาดใหญ่ควรหั่นสับให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ ก่อนทิ้งลงในถัง จะช่วยให้การย่อยสลายดีขึ้นและได้ปุ๋ยคุณภาพดี

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อทิ้งอาหารลงในถังจนเต็มแล้วให้ปิดฝาดังตั้งไว้ให้เกิดขบวนการหมักอย่างสมบูรณ์อีก 60 วัน ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจมีกลิ่นเหม็นจากก๊าซไข่เน่าได้บ้าง จึงต้องมีการเติมอากาศเป็นครั้งคราว ทำการบันทึกวันที่ปิดฝาดังและกำหนดวันที่สามารถนำปุ๋ยออกจากถัง

ขั้นตอนที่ 6 เมื่อครบกำหนด 60 วัน นำปุ๋ยอินทรีย์ออกจากถังที่ช่องเปิดด้านล่างสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีหรืออาจบรรจุในถุงปุ๋ยเพื่อเก็บไว้ใช้หรือจำหน่าย

3.3.3 การทำปุ๋ยน้ำจากเศษอาหาร

(ที่มา : เอกสารเผยแพร่ “ขยะหอม”

ของสำนักวิชาความสะอาด กรุงเทพมหานคร.)

ขั้นตอนการทำปุ๋ยน้ำ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมหัวเชื้อจุลินทรีย์

สัดส่วน

น้ำ	8	ลิตร
กากน้ำตาล	250	ซีซี
(น้ำตาลทรายแดง)	(300	กรัม)
หัวเชื้อจุลินทรีย์เข้มข้น	250	ซีซี

- ใช้เวลาเตรียม 2 วัน จึงนำไปใช้ได้ (ได้หัวเชื้อจุลินทรีย์ประมาณ 8 ลิตร)

- ควรเตรียมหัวเชื้อจุลินทรีย์ตามสัดส่วนดังกล่าวข้างต้นให้ท่วมเศษ

อาหาร เปลือกผลไม้ ในถังหมักหรือประมาณสามในสี่ของถังหมัก

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมถังหมักปุ๋ยน้ำชีวภาพสำหรับวัด

(รายละเอียดภาคผนวก จ)

ขั้นตอนที่ 3 การหมักเศษอาหาร

1) นำเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้หรืออินทรีย์สารที่ย่อยสลายได้ดีใส่ถุงปุ๋ยแล้วนำไปใส่ถังหมักหัวเชื้อจุลินทรีย์ จากขั้นตอนที่ 1 (ถ้าเศษผักหรือเปลือกผลไม้ชิ้นใหญ่ฉีกหรือสับเป็นชิ้นเล็กๆ ก่อนใส่ปุ๋ยจะช่วยให้การย่อยสลายดีขึ้น) กดให้จมน้ำ แล้วปิดฝาถังหมัก

2) ถ้ามีเศษอาหารที่กำจัดเพิ่มเติมก็ให้นำไปใส่ถุงปุ๋ยที่แช่หัวเชื้อจุลินทรีย์ดังกล่าว หากน้ำจุลินทรีย์ไม่มากพอที่จะท่วมเศษอาหารในถุงปุ๋ย ให้เติมน้ำเปล่าและกากน้ำตาล (หรือน้ำตาลทรายแดง) ในสัดส่วน 8 ลิตร กากน้ำตาล 250 ซีซี (หรือน้ำตาลทรายแดง 3 ซีซี)

3) เศษอาหารที่หมักในน้ำจุลินทรีย์จะไม่เน่าเหม็น เมื่อทิ้งไว้ประมาณ 5 วัน ก็สามารถนำเอาปุ๋ยน้ำไปใช้งานได้

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
การจัดการสิ่งแวดล้อม

4) กากอาหารที่เหลืออยู่ในถุงปุ๋ย เมื่อแช่น้ำจุลินทรีย์ได้ประมาณ 7 วัน ก็สามารถนำมาผสมดินในอัตรา 1 ส่วนต่อดิน 1 ส่วน จะได้ปุ๋ยหมักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกต้นไม้ จุลินทรีย์ที่แทรกตัวอยู่ในกากอาหาร จะช่วยเร่งการย่อยสลายของอินทรีย์สารให้กลายเป็นปุ๋ยได้ในเวลาอันรวดเร็ว และช่วยให้พืชดูดซึมธาตุอาหารต่างๆ ในดินได้ดีขึ้น ทำให้เร่งอัตราการเจริญเติบโตของพืชเช่นเดียวกับการใช้ปุ๋ยเคมี

รูปที่ 8 ถังหมักปุ๋ยน้ำชีวภาพสำหรับวัด

3.4 ขยะมูลฝอยส่วนที่เหลือ

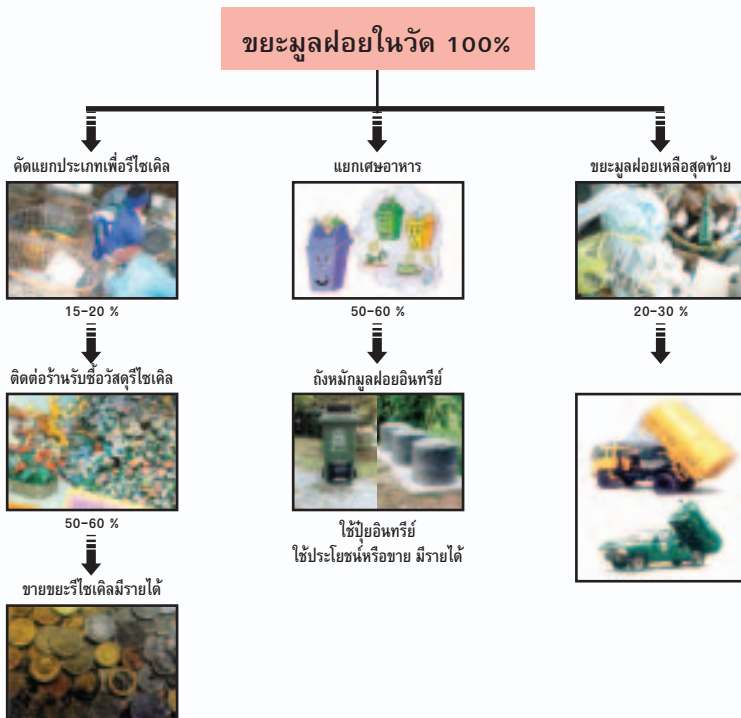
ขยะมูลฝอยส่วนที่เหลือจากการคัดแยก รีไซเคิล และนำไปหมัก ทำปุ๋ยให้รวบรวมในถังขยะมูลฝอยทั่วไปหรือจัดเก็บใส่ในถุงดำขยะมูลฝอย เหล่านี้อาจรอทิ้งได้หลายวัน เนื่องจากขยะมูลฝอยแห้งไม่มีสิ่งสกปรก เจือปน แต่หากวัดตั้งอยู่ในเขตที่มีรถขยะมูลฝอยมาให้บริการ ก็ส่งให้รถ ขยะมูลฝอยจัดเก็บไปกำจัดต่อไป แต่หากไม่มีรถขยะมูลฝอยมาให้บริการ อาจฝาการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลไปทิ้งในรถเก็บขนขยะมูลฝอยในเขตเมือง เพื่อกำจัดต่อไป

กรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ROYAL GOVERNMENT OF CAMBODIA

บทที่ 4 บทสรุป

การจัดการขยะมูลฝอยในเขตวัด ในพุทธศาสนาสามารถดำเนินการตามบทที่ 3 โดยรวบรวมนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งหากสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปทิ้งสุดท้ายเหลือเพียง 20-30 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และยังได้ประโยชน์จากวัสดุรีไซเคิลและปุ๋ยอินทรีย์อีกด้วย

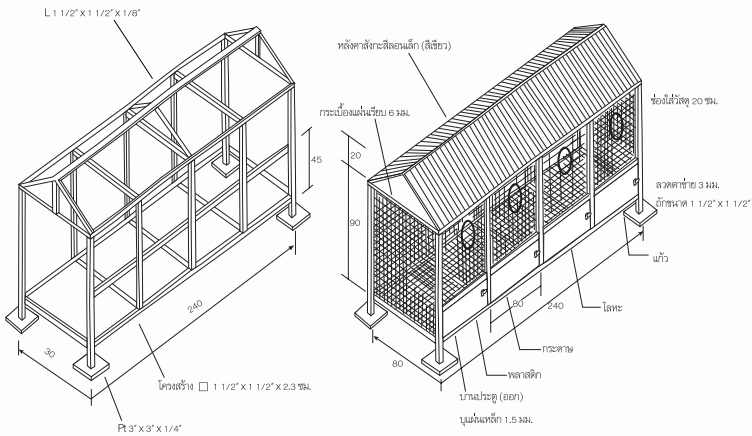

ภาคผนวก

ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ
National Center for Genetic Engineering and Biotechnology

ภาคผนวก ก แบบมาตรฐานกล่องคัตแยกขยะมูลฝอย

กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงสาธารณสุข

20

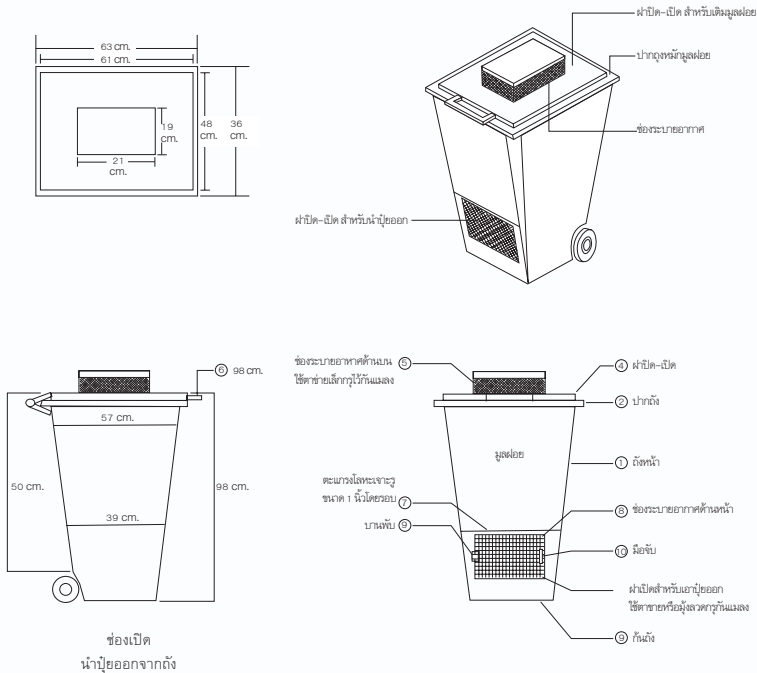
รายละเอียดวัสดุ

1. ตัวกล่องคัตแยกขยะมูลฝอย ทำด้วยเหล็กกล่องและเหล็กฉากขนาด 1.5x1.5x0.125 นิ้ว, ตะแกรงเหล็กถักขึ้นรูป 1.5x1.5 นิ้ว, เส้นลวด ขนาด 3 มิลลิเมตร และเหล็กพืดขนาด 1x0.125 นิ้ว
2. ประตูกล่องคัตแยกขยะมูลฝอยทำด้วยเหล็กแผ่นหนา 1.5 มิลลิเมตร
3. หลังคากล่องคัตแยก ทำด้วยเหล็กกล่องขนาด 1.5x1.5x 0.125 นิ้ว และแผ่นสังกะสี

ราคาค่าก่อสร้างประมาณ

6,000 บาท

ภาคผนวก ข แบบมาตรฐานถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ขนาด 120 ลิตร

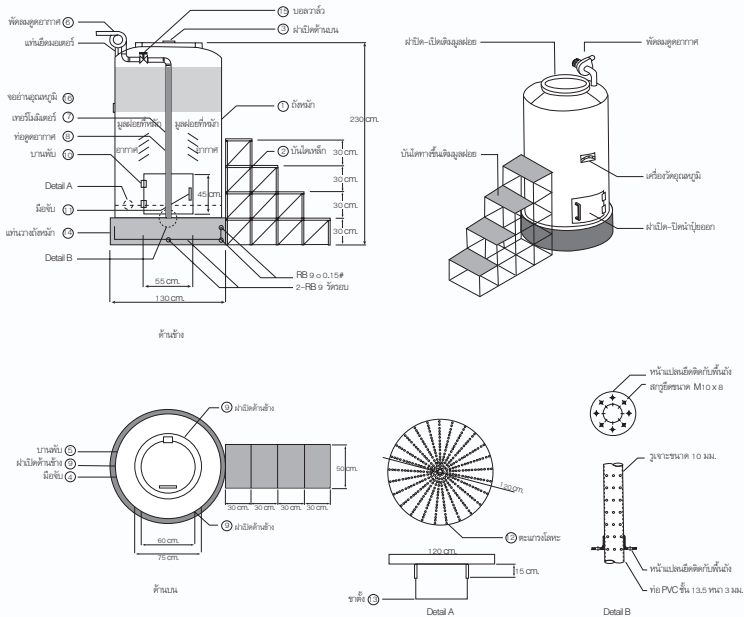
รายละเอียดวัสดุ

1. ถังพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมขนาด 120 ลิตร มีฝาปิด - เปิด และติดตั้งล้อ
2. ช่องระบายปุ๋ยหมักด้านหน้าและช่องระบายอากาศด้านบนทำด้วยตาข่ายหรือมุ้งลวดกันแมลง
3. ตะแกรงรองรับมูลฝอย ทำด้วยโลหะอลูมิเนียมเจาะรูขนาด 1 นิ้ว โดยรอบ

ราคาต่อก่อสร้างประมาณ

2,500 บาท

ภาคผนวก ค แบบมาตรฐานถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์ขนาด 2,000 ลิตร

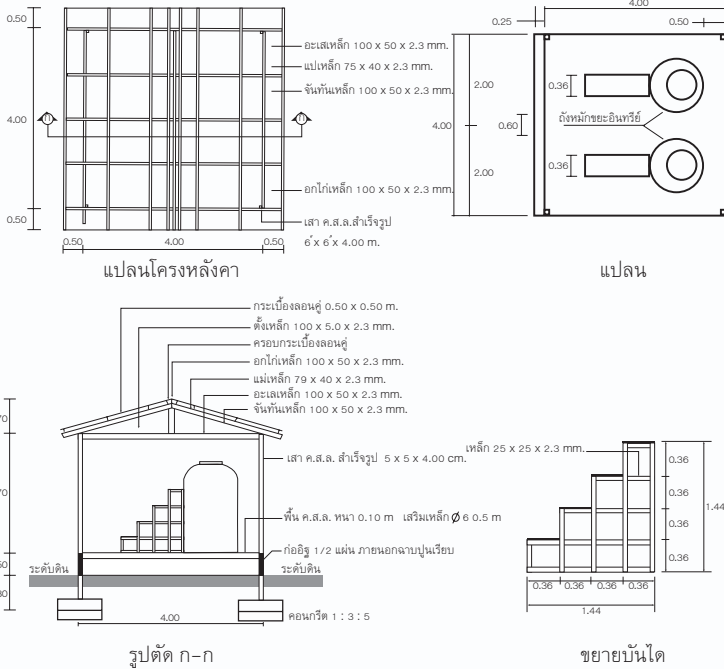
รายละเอียดวัสดุ

1. ถังพลาสติกทรงกลมขนาด 2,000 ลิตร มีเส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 120 เซนติเมตร สูง 200 เซนติเมตร มีฝาปิด - เปิด และมีช่องระบายปุ๋ยหมักด้านข้าง
2. บันไดทางขึ้นเติมมูลฝอย ทำด้วยเหล็กกล่องขนาด 25x25x2.3 มิลลิเมตร
3. ตะแกรงโลหะอะลูมิเนียม ขนาดร่องเปิด 1 นิ้ว
4. พัดลมดูดอากาศขนาด 0.5 แรงม้า และท่อ PVC ขนาด 3 นิ้ว

ราคาค่าก่อสร้างประมาณ

35,000 บาท

ภาคผนวก ง แบบมาตรฐานโรงเก็บถังหมักขยะมูลฝอยอินทรีย์

รายละเอียดวัสดุ

1. ตัวอาคารโรงหมักทำด้วยเหล็ก ค.ส.ล.สำเร็จรูป 6 นิ้ว x 6 นิ้ว x 4 เมตร และพื้น ค.ส.ล. หนา 0.10 เมตร เสริมเหล็ก และฐานล่างทำด้วยคอนกรีต 1 : 3 : 5
2. โครงหลังคาและหลังคา ทำด้วยเหล็กขนาด 100x50x2.3 มิลลิเมตร หลังคากระบะเบี่ยงลอนคู่ 0.50x0.50 เมตร
3. ถังหมักขนาด 2,000 ลิตร จำนวน 2 ถัง พร้อมบันไดขึ้นถังหมัก ทำด้วยเหล็กกล่องขนาด 25x25x2.3 มิลลิเมตร

ราคาค่าก่อสร้างประมาณ

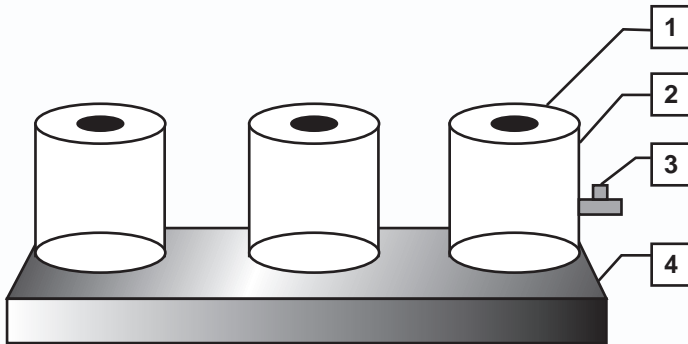
150,000 บาท

กรมส่งเสริมการเกษตร

23

ภาคผนวก จ แบบมาตรฐานถังหมักปุ๋ยน้ำชีวภาพ

รายละเอียดวัสดุ

1. ฝาปิดอะลูมิเนียมหรือสังกะสีขนาดตามท้องตลาด
2. วงขอบซีเมนต์ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.80 เมตร ตามท้องตลาด โดยวงล่างเป็นชนิดปิดกัน จำนวน 3 ชุด
3. ประตูน้ำ PVC ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว
4. พื้นคอนกรีตหนา 0.10 เมตร เสริมเหล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 9 มิลลิเมตร ระยะตะแกรง 15x15 เซนติเมตร

ราคาค่าก่อสร้างประมาณ 5,000 บาท

บรรณานุกรม

คู่มือการทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอย, กระทรวง. กรมควบคุมมลพิษ, 2544.

คู่มือการใช้งานถังหมักผลิตปุ๋ยอินทรีย์, กระทรวง. กรมควบคุมมลพิษ, 2544.

คู่มือการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยชุมชน, กระทรวง.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม,

โครงการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการหมักขยะอินทรีย์ที่เหมาะสมกับ

สภาพแวดล้อมของประเทศไทย, กระทรวง. กรมควบคุมมลพิษ,

2544.

เอกสารสำนักวิชาความสะอาด กรุงเทพมหานคร ขยะหอมปุ๋ยชั้นดีจาก

ขยะในครัวเรือน

กรมควบคุมมลพิษ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะผู้จัดทำ
คู่มือปฏิบัติการ การนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์
สำหรับวัดในพระพุทธศาสนา

ที่ปรึกษา

1. นายปริญญา นุตาลัย	ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นายเนลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ	รองปลัดกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. นายอภิชัย ชวเจริญพันธ์	อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
4. นายอดิศักดิ์ ทองไข่มุกด์	รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ

คณะทำงาน

1. นายไพศาล ผดุงศิริกุล	ผู้อำนวยการส่วนขยะมูลฝอย
และสิ่งปฏิกูล
2. นายสุนทร อุปมาถน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6ว
3. นายสมเพชร เพชรมณี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
4. นายกฤษดา สาริกา	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม

ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย
กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2298-2412-4 โทรสาร 0-2298-2415

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

กรมควบคุมมลพิษ

92 ซอยพหลโยธิน 7 แขวงสามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2298-2412-4 โทรสาร : 0-2298-2415

<http://www.pcd.go.th>